

Проф. др Борко Ковачевић, редовни професор
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за општу лингвистику

Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу

РЕЦЕНЗИЈА

рукописа уџбеника *Српско-енглески контрастивни правопис*
проф. др Александре Јанић Митић и проф. др Душана Стаменковића

Рукопис уџбеника *Српско-енглески контрастивни правопис*, чији су аутори проф. др Александра Јанић Митић и проф. др Душан Стаменковић, садржи 335 страна, 31 слику, 18 табела и 169 референци у збирној литератури.

Уџбеник је заснован на савременим научним и стручним достигнућима из области српског и енглеског језика, уз навођење репрезентативних и актуелних примера. Садржи следеће целине: *Предговор*; 1. *Увод у правописну норму српског и енглеског језика*; 2. *Правописни приручници српског и енглеског језика*; 3. *Велико и мало почетно слово у српском и енглеском језику*; 4. *Састављено, растављено и полусложеничко писање (новијих) англицизама у српском у односу на моделе у енглеском језику*; 5. *Интерпункција у српском и енглеском језику*; 6. *Скраћенице у српском и енглеском језику*; 7. *Специфичности транскрипције имена особа и места из енглеског језика на српски језик*; 8. *Англицизми из угла гласовних промена и специфичности у писању консонаната и вокала*; 9. *Дублети међу (новијим) англицизмима у српском језику*; 10. *Специфичности британске и америчке варијанте енглеског језика у писању*; 11. *Текстови на енглеском и српском језику и смернице за контрастивну правописну анализу*; 12. *Вежбања за утврђивање градива и решења*; *Попис литературе*; *Регистар аутора*; *Индекс појмова*; *Српско-енглески речник правописних термина*; *Енглеско-српски речник правописних термина*; *Белешке о ауторима*; *Сажетак*; *Summary*.

У наставку рецензије укратко се представља свако поглавље.

Предмет првог поглавља је представљање правописне норме српског и енглеског језика, почев од појма правописа, па све до разматрања основних области правописне норме, међу којима су, између осталог, писање великог и малог почетног слова, скраћивање и транскрипција речи, али и специфичности попут писања сонанта ј. У овом поглављу упоређени су процеси стандардизације српског и енглеског језика, дат је историјат, представљене су измене током времена и указано је на најчешће правописне недоумице у оба језика.

У другом поглављу представљају се бројни правописни приручници српског и енглеског језика. Међу онима који се тичу српског језика су: *Правопис српског језика* Матице српске, *Правопис српског језика* Милорада Дешића, *Правописни речник српског језика* Милана Шипке, *Речник језичких недоумица* Ивана Клајна, *Правописна и*

друга језичка вежбања Јордане Марковић, Маје Вукић и Александре Јанић, три књиге Вељка Брборића са правописном тематиком (*О српском правопису*, *Правопис и школа*, *Муке око језика и правописа*), *Како и зашто (не) писати овако* Милоша Ковачевића, те тематски зборници *Нови прилози српском правопису* и *Нови прилози српском правопису* 2. Такође, представљен је и први контрастивни уџбеник *Правопис у контрасту* Саше Чорболоковића и Валентине Гаврановић, који је превасходно усредсређен на област интерпункције, скраћеничког писања и писања малог и великог почетног слова. Од приручника у којима су обрађене правописне теме у енглеском језику, у уџбенику су представљени: *The Structure of English Orthography*, *Making a Point: The Persnickety Story of English Punctuation*, *The Oxford Guide to Style*, *New Hart's Rules: The Handbook of Style for Writers and Editors*, *The Cambridge Guide to English Usage*, *The Chicago Manual of Style: The Essential Guide for Writers*, *The Blue Book of Grammar and Punctuation: An Easy-to-Use Guide*, *Punctuation, Punctuation Revisited: A Strategic Guide for Academics, Wordsmiths, and Obsessive Perfectionists*.

Предмет трећег поглавља су специфичности писања малог и великог почетног слова у српском и енглеском језику. Међу бројним, пажљиво груписаним, примерима су појединачне лексеме, али и вишелексемски називи: топоними, ороними, хидроними, те етноними, називи институција и сл. Указано је на специфичности при писању наслова, адреса, датума, празника, предмета у школи и на факултету, назива брендова, лекова, титула, хемијских елемената, мерних јединица, религијских појмова, па и у контексту писања мејлова.

Будући да су честе недоумице у вези са састављеним, растављеним и полусложеничким писањем, посебно поглавље (четврто) повећено је основним правилима у српском у енглеском језику, па и писању (новијих) англицизама у српском језику у односу на моделе у енглеском језику. Примери су доминантно екскерпирани из *Српског речника новијих англицизама* и сагледана је фреквентност одабраних полусложеничких и сложеничких англицизама у *Српском мрежном корпусу (srWaC)* и у *Корпусу јавног дискурса Републике Србије (PDRS)*. На тај начин је указано на тенденције у употреби и на одступања од норме, што је у прегледним табелама приказано у виду апсолутних бројева и процентуално.

Употреба интерпункције у српском и енглеском језику детаљно је обрађена у петом поглављу. Јасно су издвојена графичка решења за писање интерпункцијских знакова карактеристична за оба посматрана језика или пак за само један, као и она која се не користе ни у једном. Од правописних/интерпункцијских знакова, контрастивно су анализирани употреба тачке, двотачке, тачке и запете, црте, цртице, упитника, узвичника, наводника, што је показано на примерима пажљиво одабраних реченица на српском и енглеском језику, при чему су истакнуте сличности и разлике. Примери у виду дијалога су посебно илустративни. Објашњена је и употреба специфичних знакова у српском и енглеском, попут различитих заграда (облих, угластих, витичастих), звездице, хаштага и косе црте.

У шестом поглављу говори се о месту и улози скраћеница у правописном систему српског и енглеског језика. Разматрана је њихова функција у савременој писаној комуникацији ради економичности, прегледности и прецизности израза, а обухваћен је научни, административни, медијски и дигитални дискурс. Из

контрастивног угла објашњене су основне сличности и разлике између два језика, при чему су коришћени различити правописни и лингвистички извори. Издвојене су различите врсте скраћеница, попут оних са тачком, без тачке, верзалних, па све до оних лексикализованих. Важно питање била је и разлика у изговору различитих типова скраћеница и у њиховој деклинабилности.

Предмет седмог поглавља су специфичности транскрипције имена особа и места из енглеског на српски језик. На самом почетку је наглашено да, будући да су властита имена носиоци идентитета и стабилне референце у науци, медијима и званичним текстовима, недоследност може изазвати конфузију и нарушити стандард. Као основна разлика између српског и енглеског, издвојено је то што је српски фонолошки транспарентан, а енглески језик је историјски слојевит, етимолошки мотивисан и графијски непредвидив (уз варијације између британског и америчког изговора). У поглављу су правила транскрипције прегледно изложена, на основу релевантне литературе, уз илустративне примере антропонима и топонима који воде порекло из енглеког језика.

У осмом и деветом поглављу аутори су се бавили (новијим) англицизмима из два различита угла. Наиме, у осмом поглављу из угла гласовних промена, изузетака од њих и специфичности у писању консонаната и вокала, док су у деветом поглављу разматрани дублетни именички, глаголски и придевски англицизми и њихова фреквентност у одабраним корпусима српског језика. Табеларно су приказани фреквентност и процентуална заступљеност одабраних конкурентних примера у *Српском мрежном корпусу (srWaC)* и *Корпусу јавног дискурса Републике Србије (PDRS)*. Међу дублетним примерима су, између осталих: *ван/вен* (енгл. *van*), *видео-рекордер/видео-рикордер* (енгл. *video recorder*), *виртуалан/виртуелан* (енгл. *virtual*), *ганг/генг* (енгл. *gang*), *гаџет/геџет* (енгл. *gadget*), *гуглати/гугловати* (енгл. *google*), *даунлодовати/даунлоудовати* (енгл. *download*), *дашборд/дешборд* (енгл. *dashboard*), *диверзификација/диверсификација* (енгл. *diversification*), *диспензер/диспенсер* (енгл. *dispenser*).

Десето поглавље посвећено је специфичностима британске и америчке варијанте енглеског језика у писању, при чему су навођени бројни примери и конкретни типови разлика, а указано је на сличности и разлике у поређењу са српским. Издвојено је да је, историјски гледано, британска традиција тежила очувању етимологије, док је америчка, вођена реформаторском визијом, инсистирала на поједностављењу и фонолошкој транспарентности. Од систематских разлика између две варијанте енглеског језика, издвојени су препознатљиви обрасци у наставцима (*our/-or, -re/-er, -ise/-ize*), удвајању сугласника, у облицима прошлог времена, у употреби наводника, писању датума и сложеница.

Језик и стил којим је написан рукопис уџбеника *Српско-енглески контрастивни правопис* врло је јасан, прецизан и уједначен. Читалац се поступно уводи у сваку тему, све тематске јединице су детаљно обрађене, наведене су и прокоментарисане табеле и слике, навођени су пажљиво одабрани примери и указано је на честе правописне грешке. Инструктивни тон изразито је видљив у уџбенику, водећи читаоце од сажетка поглавља, па све до питања и задатака за размишљање и дискусију, те до коришћене литературе. Важно је истаћи да је могуће да читаоци ову књигу читају другачијим

редоследом, у складу са својим интересовањима и потребама. За обнављање правила посебно су корисна вежбања на крају уџбеника, која садрже и решења. Другачији тип вежбања за контрастирање српског и енглеског језика из правописног угла дат је у виду одабраних (и по потреби адаптираних) изворних текстова на српском и енглеском језику. Од корисника уџбеника очекује се да, вођени питањима које су аутори уџбеника дали, те текстове преведу, па да их што детаљније правописно анализирају како би разумели и савладали све суптилне сличности и разлике између правописних решења у српском и енглеском језику. Додаци попут Регистра аутора и Индекса појмова додатно олакшавају употребу уџбеника, а као посебна вредност издвајају се речници правописних термина у оба смера (од српског ка енглеском и обрнуто).

Након разматрања и анализе силабуса предмета Контрастивни приступ српском и енглеском правопису, може се закључити да је обим рукописа уџбеника *Српско-енглески контрастивни правопис* у складу са типом предмета и фондом часова (био би одговарајући чак и за већи фонд часова), као и да је потпуности усклађен са садржином силабуса предмета и да покрива целокупно градиво које на поменутом предмету савладавају студенти основних студија Англистике. Шире сагледано, уџбеник *Српско-енглески контрастивни правопис* може се користити на свим предметима чије градиво обухвата правопис српског језика и/или правопис енглеског језика, те од користи подједнако може бити студентима Англистике, Србистике, професорима Српског језика и књижевности, професорима Енглеског језика, преводиоцима, лекторима и свима који желе да разумеју правописне принципе, разлике између српског и енглеског језика, да унапреде своје знање правописних правила и да их примењују без недоумица.

Овако детаљан српско-енглески правописни уџбеник је нешто што је до сада недостајало на филолошкој сцени и, без икакве сумње, користиће многим генерацијама како англиста и србиста тако и нефилолога.

Имајући у виду све до сада речено, са посебним задовољством предлажем да се рукопис уџбеника *Српско-енглески контрастивни правопис*, чији су аутори проф. др Александра Јанић Митић и проф. др Душан Стаменковић, одобри за објављивање у штампаном и/или електронском облику као основни уџбеник за предмет Контрастивни приступ српском и енглеском правопису.

У Београду, 11. маја 2026.

Проф. др Борко Ковачевић,
редовни професор
Универзитет у Београду – Филолошки факултет
Катедра за општу лингвистику
Ужа научна област: Општа лингвистика
Мејл: borko.kovacevic@fil.bg.ac.rs